

ШЕВЧУК Анна,

здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В умовах сучасної повномасштабної збройної агресії поняття державного суверенітету зазнає суттєвої трансформації, виходячи за межі суто територіальної цілісності та недоторканності кордонів. Сьогодні він охоплює критично важливу інформаційну сферу, яка стала повноцінним доменом ведення бойових дій. Інформаційний суверенітет України в цьому контексті слід розглядати як виключне право та реальну здатність держави самостійно, незалежно та ефективно формувати власну інформаційну політику, а також здійснювати повний контроль над національним медіапростором, захищаючи його від зовнішніх деструктивних впливів. Це не лише питання технічного домінування, а передусім забезпечення фундаментального конституційного права громадян на отримання достовірних, об'єктивних та вчасних даних, що є основою для функціонування будь-якої демократичної системи.

В умовах правового режиму воєнного стану цей аспект трансформується у невід'ємний елемент загальної системи національної безпеки. Інформаційний простір перетворюється на арену жорсткого протистояння, де ворожі інформаційно-психологічні операції (ІПСО) використовуються як інструмент «м'якої сили» з руйнівним ефектом. Такі операції спрямовані не лише на дезорієнтацію суспільства чи провокування панічних настроїв серед цивільного населення, а й на системний підрив основ конституційного ладу. Шляхом маніпуляцій, поширення наративів зневіри та делегітимізації органів державної влади агресор намагається розмити національну ідентичність та послабити волю до спротиву. Таким чином, захист інформаційного суверенітету сьогодні є синонімом захисту самої державності, оскільки без інформаційної стійкості стає

неможливим ефективно управління країною та консолідація суспільства заради перемоги.

Як зазначає А. С. Політова, у контексті гібридної війни російська федерація активно реалізує концепцію інформаційного протиборства, що базується на поєднанні деструктивних дій у кіберпросторі та ІІСО. Така активність створює реальну загрозу вчинення актів кібертероризму та кібердиверсій стосовно національної інформаційної інфраструктури, що робить питання забезпечення інформаційної безпеки в умовах збройного конфлікту надзвичайно актуальним [1]. Дослідниця наголошує на важливості нормативного закріплення самого поняття «інформаційна безпека», згадуючи ретроспективу розробки законодавства, зокрема проєкт Закону України від 2014 року «Про засади інформаційної безпеки України», де цей термін трактувався як стан захищеності від шкоди через неповноту, несвоєчасність та недостовірність інформації [1].

Особлива увага в роботі авторки приділяється аналізу чинної Стратегії інформаційної безпеки, затвердженої у 2021 році. Вона підкреслює, що на державному рівні інформаційна безпека тепер офіційно визначена як складова частина національної безпеки, спрямована на захист державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу. Це забезпечує реалізацію конституційних прав громадян на збирання, зберігання та поширення інформації, одночасно створюючи ефективну систему протидії скоординованому поширенню недостовірних даних та деструктивній пропаганді [1].

Окрім нормативного аспекту Політова А. С. звертає увагу на існуючі наукові дискусії щодо сутності цього явища. Вона аналізує підходи різних вчених, зокрема І. Сопілко та В. Ліпкана, акцентуючи на тому, що попри розбіжності у трактуваннях - від набору інструментів захисту даних до важливої функції держави - ключовим залишається захист національних інтересів в інформаційному середовищі. Авторка робить важливий висновок про те, що хоча

в науковому середовищі часто спостерігається плутанина через ототожнення інформаційної та кібербезпеки, обидва ці напрями в умовах війни мають на меті спільну ціль - комплексний захист цифрового простору України від агресії [1].

Аналізуючи ці положення, можна дійти висновку, що інформаційний суверенітет у період збройного конфлікту безпосередньо залежить від стійкості та адаптивності національної системи стратегічних комунікацій. У сучасному світі межі між фронтом і тилом у медійному просторі фактично стерті, тому захист цифрового та ментального ландшафту країни перестає бути виключно технічним завданням для спеціальних служб чи підрозділів кіберзахисту. Це питання виживання демократичного устрою, де здатність суспільства зберігати критичне мислення та довіру до державних інституцій є визначальною для загальної стійкості нації.

Ефективна протидія пропаганді та дезінформації можлива лише за умови створення багаторівневої екосистеми інформаційної безпеки, що базується на тісній взаємодії державних органів, професійної медіаспільноти та інститутів громадянського суспільства. У такій моделі кожен учасник виступає свідомим суб'єктом захисту інформаційних кордонів: держава забезпечує правову базу та стратегічне реагування, журналісти - дотримання етичних стандартів та верифікацію даних, а громадяни - цифрову гігієну. Таке партнерство дозволяє трансформувати інформаційну політику з реактивної (відповідь на фейки) у проактивну, де національний наратив формується на випередження, зміцнюючи імунітет суспільства до зовнішніх маніпулятивних впливів.

У науковій літературі підкреслюється, що інформаційна безпека є багаторівневою конструкцією, яка охоплює спектр від суто технічної захищеності інформаційного простору (цілісність мереж, баз даних, каналів зв'язку) до складних суспільних відносин, пов'язаних із захистом законних інтересів та прав особистості від деструктивних впливів [2]. В умовах правового режиму воєнного стану така багаторівневність вимагає не лише оперативних

рішень, а й впровадження фундаментальних єдиних стандартів захисту. Зокрема, перехід на стандарти НАТО у сфері кібербезпеки та обміну даними дозволяє Україні інтегруватися у глобальну систему колективної безпеки, забезпечуючи сумісність вітчизняних інформаційних систем із системами провідних демократичних країн [3]. Це створює надійний щит проти спроб агресора вивести з ладу критичну інфраструктуру — від енергетичних мереж до державних реєстрів.

Водночас, з огляду на те, що проти України щороку фіксуються тисячі скоординованих кібератак, дедалі гострішою стає потреба у чіткому розмежуванні понять інформаційної та кібербезпеки на законодавчому рівні. Якщо кібербезпека зосереджена на технічному захисті «заліза» та коду, то інформаційна безпека фокусується на змісті, сенсах та захисті свідомості громадян від маніпуляцій [4]. Відсутність такого розмежування у правовому полі може призводити до плутанини в повноваженнях державних органів та знижувати ефективність реагування на гібридні загрози. Таким чином, збереження інформаційного суверенітету сьогодні - це не статичний стан, а безперервний, динамічний процес протистояння. Він вимагає постійної модернізації технологій, вдосконалення законодавства та підвищення загальної медіакультури суспільства, що в комплексі забезпечує справжню незалежність держави в агресивному глобальному цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Політова А. С. Деякі аспекти забезпечення інформаційної безпеки в умовах збройного конфлікту. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія*: матеріали всеукр. наук.-практ. круглого столу (м. Харків, 21 червня 2024 р.). Харків: Майдан, 2024. С. 54–58.
2. Ліпкан В. А., Харченко Л. С., Логінов О. В. *Інформаційна безпека України: Глосарій*. Київ: Текст, 2004. 136 с.

3. Єдині стандарти кібербезпеки: Міноборони зміцнює захист інформаційних систем у відповідності до стандартів НАТО. *Міністерство оборони України*. 2024. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2024/04/22/i-minoboroni-uhvalilo-nakaz/> (дата звернення: 11.05.2026).
4. Сопілко І. М. Інформаційна безпека і кібербезпека: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2021. № 2(59). С. 110–115.
5. Про Стратегію інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021> (дата звернення: 11.05.2026).
6. Свиридчук Ю. В Україні зафіксували майже 4000 кібератак з боку РФ. *Суспільне Новини*. 2023. URL: <https://suspihne.media/619941-v-ukraini-zafiksuvali-majze-4-000-kiberatak-z-boku-rf/> (дата звернення: 11.05.2026).

ШЕВЧУК Аріна,

здобувачка вищої освіти Вінницького державного педагогічного
університету імені М. Коцюбинського

ПРАВО НА СВОБОДУ СЛОВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан впроваджує деякі обмеження, які зазвичай не допускаються в мирний час. У звичайних умовах право на свободу думки і слова, як визначено в міжнародних документах, включає в себе право вільно висловлювати свої думки, переконання та ідеї будь-якими засобами комунікації без обмежень, крім тих, що передбачені законом і необхідні в демократичному суспільстві для збереження громадської безпеки, порядку, моралі або для захисту прав і репутації інших осіб. У контексті воєнних конфліктів тема свободи слова є надзвичайно актуальною. В умовах час воєнного стану свобода думки і слова дозволяє громадянам висловлювати свої думки, аналізувати ситуацію, критикувати владу і висвітлювати можливі порушення прав людини та